

AGGRESSION AND CYBERBULLYING OF PUPILS IN SLOVAK REPUBLIC

[AGRESIA A KYBERAGRESIA ŽIAKOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE]

Katarina Holla

DOI: 10.18355/PG.2015.4.1.50-61

Abstract

The work brings and synthesizes brand new findings related to the influence of new media and child behaviour. The attention is focused on the aggressive behaviour in adolescents, which currently has an increasing tendency. Special attention is devoted to new forms of aggressive behaviour in children – cyberbullying. Understanding this socio-pathological phenomenon and its comparison with traditional forms of aggression became the object of our study. This paper studies the correlation between aggression and cyberaggression. It provides results of a research among pupils (N = 400) in Slovakia which focused on aggression and tolerance of cyberaggression. Sex-disaggregated statistical data show the same level of aggression in both boys and girls. A significant geography-related difference has been proven when studying aggressive inclination in pupils coming from different regions. A natural relationship between aggression and cyberaggression has been confirmed. Pupils displaying high levels of aggression, at the same time showed high levels of tolerance for cyberaggression.

The increased rate of tolerance for cyber bullying is perceived as the consequence of not determining the rules and insufficient control over the use of the media in family environment.

Key words

aggression, cyberaggression, cyberbullying, research

Anotácia

Práca prináša a syntetizuje najnovšie poznatky ohľadom pôsobenia nových médií a správania sa dieťaťa. Pozornosť sústreďujeme na agresívne správanie sa dorastajúcich, ktoré má v súčasnosti vzostupnú tendenciu. Osobitnú pozornosť venujeme novým formám agresívneho správania sa detí – kyberšikane. Objektom nášho skúmania je objasnenie tohto sociálno-patologického javu a jeho komparácia s tradičnou agresiou. Štúdia skúma kolerácie agresie a kyberagresie. Prináša výsledky výskumu žiakov (N = 400) zo Slovenskej republiky zamerané na agresiu a toleranciu kyberagresie. Z hľadiska pohlavia vykazovali chlapci ako aj dievčatá štatisticky rovnaké výsledky miery agresie. Signifikantne významný rozdiel sa preukázal pri skúmaní agresívnej výbavy žiakov vzhľadom ku kraju, z ktorého pochádzali. Potvrdila sa zákonitosť agresie a kyberagresie. Žiaci, ktorí mali vysokú mieru agresie, zároveň vykazovali vysokú mieru tolerancie voči kyberagresii.

Zvýšenú mieru tolerancie kyberšikany vnímame ako následok nestanovenia pravidiel a nedostatočnej kontroly používania médií v rodinnom prostredí.

Kľúčové slová

agresia, kyberagresia, kyberšikana, výskum

Úvod

V súčasnej dobe je samozrejme používanie technológií. Komunikačné prostriedky majú mnoho potenciálnych výhod. Obzvlášť prínosné sú pre mladých ľudí, ktorým umožňujú rozvíjať vzťahy s inými osobami. Podporujú online socializáciu u tých dospievajúcich, ktorí majú ťažkosti rozvíjať priateľstvá v tradičných spoločenských prostrediach, alebo majú obmedzené kontakty s osobami rovnakého veku. Okrem toho pravidelný prístup k internetu umožňuje mladým ľuďom, aby promptne zvýšili svoje vedomosti v extenzívnych oblastiach society 21. storočia.

Napriek množstvu výhod, ktoré ponúkajú masovokomunikačné prostriedky, ich expanzia do rôznych oblastí ľudskej činnosti prináša aj isté riziká. Zvyšuje sa počet prípadov týkajúcich sa zneužívania médií pre agresívne činy. V dôsledku rozvoja informačných technológií a informatizácie spoločnosti, možno badať presun agresie do kyberpriestoru. V súčasnosti existuje málo výskumov zameraných na zistenie vzťahu medzi agresiou a online agresiou. Štúdia približuje kolerácie agresie a online agresie u žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania, čím rozširuje výskumy v danej oblasti.

51

Prehľad agresie a kyberagresie v teoretických a empirických východiskách

Problematike agresie a agresívneho správania sa venuje veľká pozornosť zo strany takmer všetkých vedných disciplín, ktoré sa zaoberajú správaním jednotlivca, jeho životom v sociálnych skupinách a celej spoločnosti. Zvlášť sa upozorňuje na nárast agresivity medzi deťmi a mládežou. Agresiou je spravidla označované správanie, ktorého zámerom je poškodiť obeť, ublížiť, ponížiť, alebo spôsobiť inú fyzickú, psychickú a emocionálnu ujmu (Rican, 1999, Lovas, 2010, Ondrejko, 2009). Teoretický základ skúmania danej problematiky prinášajú odborné štúdie a výskumy zamerané na agresiu, ako aj oblasť šikanovania, ktoré v posledných rokoch realizovali: Z. Martínek (2009), P. Rican a P. Janosova (2010), M. Adamik – Simegova (2011), Z. Hrivikova (2013), K. Holla (2013). Nedávne výskumy upozornili na nárast verbálnej agresie žiakov a fyzických útokov dievčat (Holla – Kurincova, 2013). Teoreticko-empirická platforma prináša zistenia ohľadom agresívnych prejavov žiakov, psychologických aspektov šikanovania, ako aj nových foriem agresie – predovšetkým kyberšikany u žiakov. V posledných rokoch sa pozornosť odborníkov upriamuje na relačnú a sociálnu agresiu dievčat, prejavovanú v medziľudských osobných vzťahoch, ako aj v kyberprostredí. Vedci, ktorí sa zaoberajú skúmaním agresívneho správania v online prostredí, používajú termín kyberagresia častejšie ako násilie. Pojem agresie, ktorá sa objavuje v online prostredí, nie je jasne definovaný. Definícia kyberagresie vychádza z agresie, ktorou je akékoľvek zámerné negatívne správanie,

ktorého intenciou je poškodenie, doplnená je však o prostriedky masovej komunikácie, ktoré slúžia k realizovaniu agresívnych kyberútokov.

C. L. Schoffstall a R. Cohen (2011, s. 588) charakterizujú kybernetickú agresiu ako úmyselné konanie, ktorého cieľom je poškodiť inú osobu alebo osoby, pomocou počítačov, mobilných telefónov a iných elektronických zariadení. Kyberagresia je termín, ktorý zachytáva všetky typy násillia, ktoré sa vyskytujú v kybeprostredí, vrátane obťažovania a ohrozovania, vydierania, prenasledovania, kyberšikany a iných. Veľmi často sa kyberagresia spája s kyberšikanou, preto považujeme za potrebné zduplikovať nadradený pojem kyberagresie nad kyberšikanou. Kyberšikanu definujú M. Välimäki et al. (2012) ako šikanovanie a obťažovanie druhých prostredníctvom nových elektronických technológií, najmä mobilných telefónov a internetu. Kyberšikanu explikujeme ako agresívne správanie, ktoré zahŕňa sužovanie, ohrozovanie, prenasledovanie, ponižovanie a iné negatívne správanie dieťaťa alebo dospievajúceho voči obeti alebo obetiam, a to prostredníctvom opakovaných útokov cez počítač, mobil a iné elektronické zariadenia, ktorých obsah spôsobuje emocionálnu ujmu (Holla, 2013).

Výskumné šetrenia zamerané na zisťovanie vzťahu medzi agresiou a kyberagresiou, prípadne kyberšikanovaním sú ojedinelé. Zo zahraničných výskumov spomenieme výskum Ch. D. Pornariovej a J. Woodovej (2009), ktoré skúmali vzťah medzi kognitívnymi mechanizmami použitými pri racionalizácii jednotlivých zákazov, morálkou a zapojením sa do tradičnej rovesnickej agresie a kybernetickej agresie. Výskum bol realizovaný na vzorke 339 žiakov stredných škôl. Preukázalo sa, že celkové skóre spustenia morálky súvisí s oboma formami riadenej agresie. Pre potreby štúdie má význam zistenie, že kyberagresia a kyberprenasledovanie boli spojené s vysokou úrovňou tradičnej agresie a prenasledovania.

Na Slovensku boli realizované dve výskumné šetrenia zamerané na predmetnú problematiku. Prvý výskum prebiehal v roku 2009 a bol zameraný na zistenie miery korelácie agresie a tolerancie voči kyberšikane. Výskumu sa zúčastnilo 446 žiakov 8. a 9. ročníkov (52,2 % chlapcov a 47,7 % dievčat). Prostredníctvom Spearmanovho koeficienta poradovej korelácie $R = 0,6255$ sa preukázal významný stupeň väzby medzi agresiou a toleranciou voči kyberšikane. Žiaci so zvýšenou predispozíciou správať sa agresívne prejavovali aj vyššiu mieru tolerancie kyberšikany (Holla – Kurincova, 2013). Podobný výskum prebiehal v roku 2013 a bol zameraný na agresorov šikanovania v sociálnom prostredí a ich toleranciu online násillia. Zo štatistických metód bol využitý dvojvýberový F-test a dvojvýberový T-test, kde T (stat) v absolútnej hodnote pri týchto dvoch veličinách nadobudol hodnotu 2,430398696 a T (krit) 2,007583728. Ich porovnaním sa preukázalo, že miera akceptácie kyberšikany je významne vyššia u žiakov, ktorí sa už šikany dopustili, na rozdiel od tých, ktorí nešikanovali (Krasenicova, 2014).

Metodologické východiská agresie a kyberagresie

Cieľ a predmet výskumu

Nedostatok štúdií zaoberajúcich sa koleráciou agresie a kyberagresie nás viedol k revidovaniu danej problematiky. Kyberšikana a kyberagresia

spoločne s rozmanitými agresívnymi prejavmi sú v súčasnosti aktuálnymi fenoménmi našej spoločnosti, vrátane školstva.

Cieľom štúdie bolo zistiť vzťah medzi agresívnym správaním sa žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania a toleranciou voči kyberagresii. Z cieľa vyplynuli nasledujúce úlohy:

1. zistiť vzťah medzi agresiou a pohlavím,
2. zistiť vzťah medzi agresiou a jednotlivými krajinami,
3. zistiť vzťah medzi agresiou a kyberagresiou,
4. komparovať zistenia s údajmi získanými v roku 2009.

Výskumné metódy a meracie techniky

Výskumné zistenia boli overované prostredníctvom dotazníka BPAQ, ktorý predstavuje štandardizovaný výskumný nástroj na meranie agresivity. Z hľadiska psychometrických vlastností sa pre tento výskumný nástroj uvádza Cronbachov koeficient alfa pre celkové skóre agresivity 0,89. Test-retestová reliabilita bola realizovaná v priebehu 9 týždňov a jej hodnota dosiahla 0,80 (Buss – Perry, 1992). Dotazník agresivity BPAQ je výskumný nástroj s 29 položkami, ktorý na 5 bodovej Likertovej škále meria štyri druhy agresívneho správania - verbálnu agresivitu, fyzickú agresivitu, zlosť a hostilitu.

Ďalším výskumným nástrojom bol Dotazník tolerancie online agresie. Jednotlivé položky dotazníka tolerancie merali agresívne správanie žiakov a online agresiu.

Zo štatistických metód pre analýzu metrických dát bol zvolený Pearsonov korelačný koeficient (r), ktorý predstavuje najdôležitejšiu mieru sily vzťahov dvoch náhodných premenných. Pearsonov korelačný koeficient nadobúda hodnoty od 0 do 1, kde 0 predstavuje žiadny vzťah a 1 ideálny vzťah. Pri interpretovaní sme vychádzali z korelácie, kde pod 0,1 je triviálna, 0,1 - 0,3 je malá, 0,3 - 0,5 je stredná a nad 0,5 veľká. Pozitívny výsledok vypovedá o tom, že vyšším hodnotám jednej premennej zodpovedajú vyššie hodnoty druhej premennej a naopak. V rámci štatistických metód sme pri analýze rozptylu použili test ANOVA a pre testovanie rozdielov dvoch rozptylov F-test a Studentov T-test pre testovanie rozdielov dvoch stredných hodnôt. Pre overenie závislosti štatistických znakov bol použitý Test nezávislosti. Na testovanie kontrastov bol použitý Scheffého a Turkey-ov test.

Výskumná vzorka

Skúmanou populáciou boli žiaci II. stupňa základných škôl (žiaci nižšieho sekundárneho vzdelávania). Dôvodom výberu respondentov 8. a 9. ročníkov bola skutočnosť, že deti v tomto vývinovom období hľadajú identitu i prostredníctvom mediálnych vzorov. Uvedenú vekovú skupinu možno označiť pojmom e-generácia, t.j. mladí ľudia vyrastajúci s prostriedkami informačno-komunikačných technológií, ktorí dokážu využívať potenciál nových médií. Jednotlivci boli z populácie vybraní na základe stratifikovanej dostupnosti. Výskumu sa zúčastnilo 400 respondentov (SD 1,41), z toho 235 dievčat (58,75 %, SD 1,41) a 165 chlapcov (41,25 %, SD 1,43).

Analýza a interpretácia výskumných zistení

Agresia žiakov z hľadiska pohlavia

Agresívne správanie žiakov bolo skúmané prostredníctvom dotazníka BPAQ (Buss – Perry, 1991). Intenciou štúdie nie je analýza jednotlivých komponentov agresie, sústredili sme sa na agresiu ako celok, bez ohľadu na jej formy, ktoré dotazník BPAQ skúma. Agresia sa u dievčat preukázala takmer v 69 % a u chlapcov v 71 %. Rozptyl u dievčat predstavoval hodnotu 241,814 a u chlapcov 255,833.

Tab. 1 Základné charakteristiky
ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTIKY

	dievčatá	chlapci
Priemer	68,689	70,855
Rozptyl	241,814	255,833

Porovnaním stredných hodnôt (priemerov) obsiahnutých v tabuľke sa ukazuje vyššia miera agresie u chlapcov. Štatistickým spracovaním údajov prostredníctvom porovnania rozptylov (F-test) sme dosiahli hodnotu testovacieho kritéria $F = 1,059897$. Keďže hodnota testovacieho kritéria vyšla nižšia ako oficiálne daná hodnota kritéria, nepreukázal sa medzi rozptylmi štatisticky významný rozdiel.

Tab. 2 F-test dvoch rozptylov

	Dievčatá	Chlapci
Priemer	70,85455	68,68936
Rozptyl	257,3933	242,8475
Počet	165	235
df	164	234
F	1,059897	
P(F<=f)	0,339984	
F Critical	1,264428	

Na porovnanie stredných hodnôt sme použili T-test. Prostredníctvom T-testu sme dosiahli hodnotu testovacieho kritéria $t 1,351386$ nižšiu ako je hodnota daná tabuľkami.

Tab. 3. T-test dvoch stredných hodnôt

	<i>Dievčatá</i>	<i>Chlapci</i>
Priemer	70,85455	68,68936
Rozptyl	257,3933	242,8475
Početnosť	165	235
Pooled Variance	248,8413	
df	398	
t Stat	1,351386	
P(T<=t) one tail	0,08867	
t Critical one tail	1,648691	
P(T<=t) two-tail	0,177339	
t Critical two-tail	1,965942	

Oba testy boli realizované na hladine významnosti $\alpha = 0,05$. Významný štatistický ukazovateľ medzi pohlavím a agresiou sa nepreukázal. Chlapci, rovnako ako dievčatá vykazovali štatisticky rovnaké výsledky.

Agresia žiakov podľa jednotlivých krajov

V ďalšom kroku sme zisťovali vzťah medzi dvomi premennými, agresiou žiakov a krajom. Koeficient korelácie predstavoval hodnotu $-0,02086$, pri počte 400 meraní počet stupňov voľnosti $(n - 2)$ 398 a testovacie kritérium T $-0,41621$. Na hladine významnosti $0,05$ sme prijali tvrdenie o nezávislosti jednotlivých veličín.

Tab. 4 Ukazovatele agresie podľa krajov

<i>Kraj</i>	<i>Počet</i>	<i>Súčet</i>	<i>Priemer</i>	<i>Rozptyl</i>	<i>Odchýlka</i>
Žilinský kraj	50	3380	67,6	237	241,8367
Trnavský kraj	50	3483	69,66	173,5	177,0453
Banskobystrický kraj	50	3661	73,22	284,21	290,0118
Prešovský kraj	50	3661	73,22	230,41	235,1139
Bratislavský kraj	50	3334	66,68	299,94	234,6302
Košický kraj	50	3495	69,9	431,53	440,3367
Trenčiansky kraj	50	3218	64,36	121,5	123,9494
Nitriansky kraj	50	3601	72,02	209,7	213,9384

Stredné hodnoty agresie, ako aj rozptyly v jednotlivých krajoch sa nejavajú štatisticky rovnaké. Niektoré kraje vykazujú vyššie priemery. Ako vyplýva z výsledkov, v banskobystrickom a prešovskom kraji žiaci zhodne vykazujú vyššiu mieru agresie ako v trenčianskom kraji. K podrobnejšej analýze a na porovnanie stredných hodnôt viacerých výberov sme použili test ANOVA.

Tab. 5 Test ANOVA

ANOVA						
<i>Source of Variation</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>P-value</i>	<i>F crit</i>
Between Groups	3607,02	7	515,28	2,11	0,04	2,03
Within Groups	95886,3	392	244,61			
Total	99493,3	399				

Test ANOVA preukázal, že dva náhodné výbery nemajú rovnaké stredné hodnoty. Preukázali sa významné rozdiely medzi vybranými priemermi. Pri porovnávaní dvojíc náhodných výberov sme skúmali rozdiely priemerov banskobystrického a trenčianskeho kraja prostredníctvom F-testu a T-testu (údaje v tabuľke 6 a 7).

Tab. 6 F-test rozptylov

	<i>BB</i>	<i>TN</i>
Priemer	73,22	64,36
Rozptyl	290,0118	123,9494
Početnosť	50	50
df	49	49
F	2,33976	
P(F<=f) one-tail	0,001765	
F Critical one-tail	1,607289	

Tab. 7 T-test stredných hodnôt

	<i>BB</i>	<i>TN</i>

Priemer	73,22	64,36
Rozptyl	290,0118	123,9494
Početnosť	50	50
Hypothesized Mean Diff.	0	
df	84	
t Stat	3,079207	
P(T<=t) one-tail	0,001402	
t Critical one-tail	1,663197	
P(T<=t) two-tail	0,002804	
t Critical two-tail	1,98861	

Ako vidieť z výsledko v, žiaci banskobystrického kraja vykazujú štatisticky vyššiu mieru agresie ako žiaci

trenčianskeho kraja (a odhadom rovnakú ako v prešovskom kraji). Hoci sa priamu závislosť medzi krajom a agresiou podarilo vylúčiť pomocou koeficientu korelácie, možno pozorovať rozdiely medzi dosiahnutou mierou agresie, pričom tieto rozdiely nie sú štatisticky zanedbateľné. Bližšie ukazovatele o rozdieloch v agresii podľa krajov sme dosiahli prostredníctvom Testu kontrastov (Scheffeho test – S metóda) podľa vzorca:

$$|x_{i\cdot} - x_{j\cdot}| > \sqrt{\left(\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j}\right) \cdot (m-1) \cdot s_r^2 \cdot F_\alpha(m-1, n-m)}$$

Kritická hodnota bola 11, 80. Prostredníctvom Scheffeho testu sa preukázal rozdiel v agresii žiakov v jednotlivých krajoch.

Tab. 8 Rozdiely agresie žiakov v jednotlivých krajoch

TT	- 2,06												
BB	- 5,62	TT - BB	- 3,56										
PO	- 5,62	TT - PO	- 3,56	BB - PO	0								
BA	0,92	TT - BA	2,98	BB - BA	6,54	PO - BA	6,54						
KE	-2,3	TT - KE	- 0,24	BB - KE	3,32	PO - KE	3,32	BA - KE	- 3,22				
TN	3,24	TT - TN	5,3	BB - TN	8,86	PO - TN	8,86	BA - TN	2,32	KE - TN	5,54		
NR	- 4,42	TT - NR	- 2,36	BB - NR	1,2	PO - NR	1,2	BA - NR	- 5,34	KE - NR	- 2,12	TN - NR	- 7,66

Jednotlivé ukazovatele boli podrobené ďalšiemu štatistickému spracovaniu prostredníctvom Turkey-ovho testu (T-metóda) a dosadené do vzorca:

$$|x_{i\bullet} - x_{j\bullet}| > T \cdot s_r \quad T = \frac{1}{\sqrt{N}} \cdot q_{\alpha(m,n-m)}$$

Pre hladinu významnosti alfa 0,05 bola nameraná hodnota $q = 4,286$, $T = 0,2143$ a kritická hodnota 3,3516. Pre alfa 0,01 bola zistená hodnota $q = 4,987$, $T = 0,2494$ a kritická hodnota 3,8998. Štatisticky významný rozdiel sa ukázal vo vyššej miere agresie žiakov trnavského kraja na rozdiel od žiakov z banskobystrického a prešovského kraja. Štatisticky vysoko signifikantný rozdiel sa preukázal vo vyššej miere agresívneho správania žiakov trnavského kraja oproti žiakom trenčianskeho kraja, u žiakov banskobystrického kraja oproti žiakom bratislavského a trenčianskeho kraja, u žiakov prešovského kraja oproti žiakom bratislavského a trenčianskeho kraja, u žiakov košického kraja v porovnaní so žiakmi trenčianskeho kraja.

Agresia a kyberagresia žiakov a komparácia s rokom 2009

V ďalšom kroku sme koeficientom korelácie zisťovali mieru vzťahu agresie a kyberagresie žiakov. Získali sme hodnotu koeficientu korelácie $r = 0,522$ a testovacie kritérium $T = 12,199$. V tomto prípade koeficient korelácie predstavoval vysokú závislosť. Z uvedeného vyplýva, že medzi agresiou a kyberagresiou sa preukázala závislosť.

58

Napokon sme získané údaje korelovali vzhľadom k škole, pohlaviu a výskumu realizovanom v roku 2009. V roku 2009 sa výskumu zúčastnilo 446 žiakov základných škôl, v danom roku korelačný koeficient predstavoval hodnotu 0,668, čo značí vysokú mieru korelácie a významný štatistický ukazovateľ. V roku 2014 sa výskumu zúčastnilo 400 žiakov a koeficient korelácie dosiahol už spomínanú hodnotu 0,522, ktorú Cohen radí medzi vysokú koreláciu. Spojením empirických dát získaných v jednotlivých rokoch u žiakov základných škôl ($n = 846$) sme dosiahli korelačný koeficient 0,610 – vysoká korelácia.

Tab. 9 Ukazovatele korelačného koeficientu podľa rokov výskumu

Ukazovatele		ZŠ 2009		ZŠ 2014		Spolu	
		agresia	kyberagresia	agresia	kyberagresia	Agresia	kyberagresia
agresia	r	1	,668***	1	,522***	1	,610***
	p		,000		,000		,000
	n	446	444	400	400	846	844
kyber - agresia	r	,668***	1	,522***	1	,610***	1
	p	,000		,000		,000	
	n	444	444	400	400	844	844

Tab. 10 Ukazovatele korelačného koeficientu podľa rokov a ženského pohlavia

Ukazovatele		ZŠ 2009 dievčatá		ZŠ 2014 dievčatá		ZŠ dievčatá spolu	
		agresia	kyber agresia	agresia	kyber agresia	agresia	kyber agresia
agresia	r	1	,680***	1	,530***	1	,625***
	p		,000		,000		,000
	n	233	232	235	235	468	467
kyber - agresia	r	,680***	1	,530***	1	,625***	1
	p	,000		,000		,000	
	n	232	232	235	235	467	467

Vzťah medzi skóre agresie a skóre tolerancie je silný tak v roku 2009 ako aj v roku 2014. Z uvedeného vyplýva, že medzi agresiou a kyberšikanou existuje silný vzťah, ktorý nie je produktom náhody. Existuje zákonitosť, že pri vysokej miere agresie vzrastá aj kyberagresia. Uvedená premisa sa potvrdila nielen na celom súbore, ale aj komparáciou údajov z hľadiska pohlavia.

Pri analyzovaní korelácie agresie a kyberagresie u dievčat sme pracovali s dvomi súbormi. V roku 2009 výskumnú vzorku tvorilo 232 dievčat. Korelačný koeficient bol vyrátaný na 0,680, čo predstavuje veľmi silnú väzbu medzi premennými. V roku 2014 sa výskumu zúčastnil takmer rovnaký počet dievčat (n 235), koeficient bol nižší (r = 0,530), napriek tomu poukazoval na vysokú koreláciu. Sumárne pri počte 468 dievčat dosiahol koeficient hodnotu r 0,625, ide o vysokú koreláciu.

Tab. 11 Ukazovatele korelačného koeficientu podľa rokov a mužského pohlavia

Ukazovatele		ZŠ 2009 chlapci		ZŠ 2014 chlapci		ZŠ chlapci spolu	
		agresia	kyber agresia	agresia	kyber agresia	agresia	Kyber agresia
agresia	r	1	,655***	1	,503***	1	,591** *
	p		,000		,000		,000
	n	213	212	165	165	378	377
kyber - agresia	r	,655***	1	,503***	1	,591***	1
	p	,000		,000		,000	
	n	212	212	165	165	377	377

Nepatrné rozdiely nastali u chlapcov, ktorých sa výskumu v roku 2009 zúčastnilo 213. Korelačný koeficient dosiahol hodnotu r = 0,655, čo predstavuje vysokú koreláciu. Avšak v roku 2014 bol počet chlapcov nižší (n 165) v porovnaní s rokom 2009. Korelačný koeficient dosiahol hodnotu r = 0,503, čo je vysoká korelácia, v tomto prípade je to však veľmi tesné. Sumárne pri počte 378 chlapcov bol koeficient 0,591 a upozorňoval na vysokú koreláciu.

Závery a diskusia

Intenciou výskumu bolo zistiť a overiť mieru agresívneho správania žiakov vo vzťahu ku kybernetickej agresii. Nepreukázal sa významný štatistický rozdiel medzi pohlavím a agresiou. Tradičné predstavy ľudí v minulosti, ako aj dnes, podporujú názor o agresívnejšom správaní chlapcov v porovnaní s dievčatami. Výskum preukázal, že chlapci a dievčatá vykazovali štatisticky rovnakú mieru agresie. V súčasnosti sa stierajú rozdiely medzi agresívnymi prejavmi chlapcov a dievčat. Predkladáme niekoľko argumentov daného zistenia. Do popredia sa dostáva sociálna a relačná forma agresie realizovaná v tradičných rovesníckych vzťahoch, ako aj v kyberprostredí. Podstatou relačnej a sociálnej agresie je správanie, ktoré má v úmysle poškodiť priateľstvá, sociálny status osoby, sociálnu a sexuálnu povosť priateľa, alebo pocity spolupatričnosti v určitej skupine rovesníkov. Do sociálnej a relačnej agresie možno zahrnúť kyberagresiu, vrátane kyberšikany, vylúčenie priateľov z rovesníckych a online skupín. Ide o typicky „ženské“ prejavy správania, podporené anonymitou kyberprostredia v prípade kybernetických útokov. Ide o isté predikcie rovnakej miery agresie u chlapcov a dievčat, ktoré sa preukázali výskumným šetrením. Napokon to potvrdil aj vzťah medzi agresiou a kybernetickou agresiou meraný v rokoch 2009 a 2014, kde sa ukázala príčinná súvislosť medzi agresívnym správaním chlapcov a dievčat v sociálnom prostredí a ich útokmi v kyberprostredí a tolerovaní kyberagresie vrátane kyberšikany.

Zaujímavým zistením bola komparácia agresie žiakov vzhľadom ku kraju, z ktorého respondenti pochádzali. Žiaci v trnavskom kraji preukazovali vyššiu mieru agresie na rozdiel od žiakov z banskobystrického a prešovského kraja. Štatisticky vysoko signifikantný rozdiel sa preukázal vo vyššej miere agresívneho správania žiakov trnavského kraja oproti žiakom trenčianskeho kraja. Taktiež žiaci banskobystrického a prešovského kraja vykazovali vyššiu mieru agresie oproti žiakom bratislavského a trenčianskeho kraja. Je zrejme, že agresia žiakov stúpa. V jednotlivých krajoch sa preukázala rozličná miera agresie žiakov. Keďže sme neskúmali geografické ukazovatele krajov, edukačné výsledky žiakov, sociálno-kultúrne a rodinné ukazovatele, domnievame sa, že uvedená „agresívna premenlivosť“ žiakov v jednotlivých krajoch má aj tieto kauzálne väzby.

Uvedená štúdia je východiskom pre mapovanie agresívneho správania, vrátane kyberagresie a kyberšikanovania v podmienkach Slovenskej republiky.

Bibliography

- ADAMIK-SIMEGOVA, M. 2011. Vyskum psychologických aspektov sikanovania u žiakov základných škôl. In Adamik-Simegova, M. – Kovacova, B. 2011. Kognitívne, emocionálne a morálne aspekty školskeho sikanovania a ich využitie v prevencii sikanovania na základnej škole. Trnava : PF TU. ISBN 978-80-8082-420-4.
- BUSS, A. H. – PERRY, M. 1992. The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology* 63, pp. 452-459.
- GRICK, N. R. – GROTPETER, J. K. 1995. Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, pp. 710-722.

- HOLLA, K. 2013. Kybersikana. Bratislava: Iris.
- HOLLA, K. – KURINCOVA, V. 2013. Manifestations of Aggressive Behaviour in Pupils – Theoretical Views and Research Findings. *New Educational Review*. ISSN 1732-6729, Vol. 34, no. 4 (2013), p. 111-122.
- HRIVIKOVA, Z. 2013. Agresivne spravenie u ziaikov zakladnych skol. In *Zbornik vedecko-vyskumnych prac doktorandov Pedagogickej fakulty UMB*. UMB: Banska Bystrica. ISBN 978-80-557-0658-0, pp. 55-67.
- KRASCENICOVA, A. 2014. Vyskyt kybersikanovania medzi ziakmi na II. stupni ZS. Nitra: PF UKF. Diplomova praca.
- LOVAS, L. 2010. Agresia a násilie. Bratislava: Ikar. ISBN 978-80-551-1752-2.
- ONDREJKOVIC, P. et al. 2009. *Socialna patologia*. Bratislava: Veda. ISBN 9-788-0224-1074-8.
- MARTINEK, Z. 2009. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- PORNARI, CH. D. – WOOD, J. 2010. Peer a cyber aggression in secondary school students: the role of moral disengagement, hostile attribution bias, and outcome expectancies. *Aggressive behavior*. Vol. 36. No. 2. pp. 81-94 p. Available online: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20035548>
- RICAN, P. 1999. Krutost jako prežit a jako motiv. *Ceskoslovenska psychologie*. Vol. 43. pp. 543-555.
- RICAN, P. – JANOSOVA, P. 2010. *Jak na sikanu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2991-6.
- SCHOFFSTALL, C. L. – COHEN, R. 2011. Cyber Aggression: The Relation between Online Offenders and Offline Social Competence. *Social Development*. Vol. 20, No. 3, pp. 587-604
- VALIMAKI, M. et al. 2012. Doporuceni k prevenci kybersikany ve skolnim prostredi: prehled a rady. *Cyberpsychology.eu*. Available online: www.cyberpsychology.eu/team/storage/COST-2012-cyberbullying-Doporuceni_k_prevenci_kybersikany_ve_skolnim_prostredi_prehled_a_rady.pdf

Štúdia bola napísaná v rámci riešenia projektu KEGA 036UKF-4/2014 „Ovplyvňovanie agresívneho správania žiakov formovaním optimálnej klímy školy a triedy”.

PaedDr. Katarína Hollá, PhD.
Constance the Philosopher University
Faculty of Pedagogy, Department of Pedagogy
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
Slovakia
kholla@ukf.sk